

KAJ JE DOBIČEK?

Dobiček je pojem, ki ga v poslovnem življenju slišimo in izgovarjamo skoraj vsak dan. Toda:

1. Ali si pod tem pojmom vsi isto predstavljamo?
2. Ali ga vsi enako razumemo?
3. Ali nam vsem daje enako informacijo?
4. Kakšna je izrazna moč dobička kot informacije?

Odgovori na ta in podobna vprašanja so samo na prvi pogled enostavni. Dobiček je namreč možno obravnavati z različnih vidikov, kot na primer:

1. vidik družbenoekonomskega sistema
2. narodnogospodarski vidik
3. podjetniški vidik
4. notranjepodjetniški vidik (vidik posameznih centrov odgovornosti – centrov dobičkonosnosti)
5. vidik računovodskih standardov
6. vidik posameznega posla
7. vidik gospodinjstva
8. vidik posameznika
9. jezikoslovni vidik
10. filozofski vidik
11. psihološki vidik
12. in še in še.

Če se omejimo na dobiček organizacije, je običajno najhitrejši odgovor na naslovno vprašanje čisto računski opredelitev dobička in sicer: **dobiček je razlika med celotnimi prihodki in celotnimi odhodki**. Tak odgovor ni točen že z vidika računovodskih predpisov, saj imamo številne organizacije (zavodi, gospodarske javne službe), ki sicer imajo prihodke in odhodke, nimajo pa dobička. Njihov poslovni izid je namreč **presežek** (prihodkov ali pa odhodkov). Po drugi strani pa je vprašljiva taka računski opredelitev (knjigovodski vidik) tudi zaradi tega, ker je možno vsako računovodsko kategorijo izračunati na številne načine. Dobiček lahko na primer izračunamo tudi kot razliko med končnim in začetnim kapitalom, zmanjšano za neposredne spremembe kapitala (računovodski vidik). Iz tega sledi, da računski opredelitev neke računovodske kategorije nikakor ni tudi njena vsebinska opredelitev, saj bi imeli toliko vsebin, kot je možnih izračunov. Pojasnjevanje računovodskih kategorij glede na način njihovega izračuna pa vodi neposredno v oblikovanje dezinformacij, kar se žal v naši praksi (pre)pogosto dogaja.

Če želimo vsaj delno odgovoriti na uvodno zastavljena vprašanja, moramo dobiček očitno obravnavati kot **informacijo** in poskusiti ugotoviti, kaj nam pove oziroma kakšna je njegova

izrazna moč. Pri tem moramo upoštevati, da je **informacija podatek, ki ima določen namen za znanega uporabnika**. To pa pomeni, da lahko različnim uporabnikom pojem dobička pomeni različno vsebino (vzbuja različne občutke priložnosti ali nevarnosti), saj se temeljni nameni (interesi) različnih uporabnikov seveda razlikujejo.

Tako kot večino ekonomsko finančnih kategorij, lahko torej tudi **dobiček kot informacijo** obravnavamo z več vidikov, kot na primer:

1. Lastniški vidik

Lastnik je v podjetje vložil svoje premoženje s katerim tvega, zato je njegov temeljni interes povečanje tega premoženja. Z vidika (so)lastnika podjetja je dobiček torej informacija, ki pove, da se je premoženje lastnika, v primeru izgube pa zmanjšalo. Pri tem je treba poudariti, da interes lastnika na ta način ni v celoti zadovoljen, saj je to le informacija, oblikovana po računovodskih merilih, ki ne dajejo popolne informacije za lastnika. Gre namreč za dejstvo, da se premoženje lastnika realno poveča le, če je dobičkonosnost podjetja večja od pričakovane donosnosti (cene) lastniškega kapitala. Premoženje lastnika se torej poveča le v primeru ekonomskega dobička (ekonomske dodane vrednosti – Economic Value Added), saj ima lahko podjetje izkazan računovodski dobiček in istočasno ekonomsko izgubo, kar zmanjšuje vrednost enote lastniškega kapitala podjetja.

2. Vidik posloводства

Za vodjo (managerja) podjetja kot sistema je pomembno, da je sistem sposoben zadovoljiti interese vseh deležnikov, pri čemer mora zagotavljati dolgoročni obstoj podjetja. Poslovodji podjetja dobiček omogoča zadostiti tej nalogi zlasti zaradi naslednjih dejstev, ki jih nosi dobiček kot informacija:

- a) dobiček pomeni, da je bilo vrednostno gledano, ustvarjenega več, kot porabljenega, v primeru izgube pa je bilo več potrošenega kot je bilo učinkov iz poslovanja. Seveda je to minimalna informacija, saj tudi za poslovodjo pomemben interes lastnikov (ekonomski dobiček).
- b) Za poslovodjo pa je pomemben tudi razvojni vidik. V tem pogledu mu lahko dobiček (ob drugih nespremenjenih okoliščinah) pomeni povečevanje investicijske sposobnosti podjetja oziroma možnost povečevanja obsega poslovanja.
- c) To pa seveda pomeni tudi izboljševanje pogajalske moči in konkurenčnosti podjetja na trgu ter možnost nadaljnega izboljšanja odličnosti poslovanja podjetja.
- d) Ne nazadnje poslovodstvu dobiček pomeni tudi določene materialne koristi in ugled v okolju.

3. Ekonomski vidik

Ekonomist načeloma primerja žrtev in korist. Zato za njega dobiček pomeni, da je bil podjetniški podvig upravičen (korist je večja od žrtve) in da je investitor (lastnik) upravičeno tvegala, zato mu dobiček tudi pripada. Izguba pa kaže ekonomsko neupravičenost podjetja oziroma preveliko izpostavljenost tveganju. Dejstvo, da

dobiček pripada lastniku je pomembna razsežnost tega pojma, zato ima obdavčevanje presežkov prihodka drugih organizacij s strani države drugačno družbenoekonomsko vsebino, ki pa ni dosledno upoštevana, niti v praksi (davčnem sistemu), niti v teoriji javnih financ.

4. Finančni vidik

Temeljna naloga finančne funkcije v podjetju je zagotovitev njegove plačilne sposobnosti. Na tekočo plačilno sposobnost podjetja dobiček (niti računovodski niti ekonomski) neposredno ne vpliva, saj predstavlja poslovnoizidni in ne denarni tok. Nedvomno pa je njegov učinek velik tudi s tega vidika vsaj zaradi dveh razlogov:

- a) Vsak tolar dobička pomeni zmanjšanje obsega zadolženosti podjetja, izguba pa pomeni povečanje zadolženosti podjetja. Pri tem je pomembno, da gre istočasno za povečevanje lastniških (dolgoročnih) virov in s tem za izboljšanje kapitalske ustreznosti podjetja. Iz tega sledi, da dobiček vpliva na zmanjšanje tveganja v zvezi s plačilno sposobnostjo podjetja.
- b) Zmanjševanje tveganja podjetja vpliva na izboljšanje njegove bonitete, s tem pa tudi na izboljšanje pogojev (strošek obresti) in možnosti financiranja (dostop do drugih virov financiranja).

5. Vidik upnikov

Za upnike je najpomembnejša informacija o tveganju njihove naložbe. To postaja vedno bolj pomembno tudi formalno, saj Baselski kapitalni dogovor bank velja že od leta 1988 in je z novimi dopolnitvami, ki so v teku (Basel II), vedno bolj zahteven. Večje tveganje naložb neposredno pomeni tudi večje stroške poslovanja bank. Dobiček podjetja zato pomeni predvsem zmanjšanje tveganja njihove naložbe in s tem tudi zmanjšanje njihovih stroškov. Po drugi strani pa lahko dobiček podjetja pomeni za upnike tudi potencialno povečanje njihovega obsega poslovanja tako v pogledu naložb, kot tudi v pogledu pridobivanju novih depozitov oziroma virov sredstev.

6. Vidik poslovnih partnerjev

Za poslovne partnerje (tako za odjemalce kot tudi dobavitelje) je običajno najpomembnejši vidik dolgoročno in kakovostno sodelovanje s podjetjem. Zato za njih dobiček podjetja prvenstveno pomeni zmanjšanje tveganja in možnosti povečanja obsega poslovnega sodelovanja.

7. Vidik tekmecev

Za tekmece je najpomembneje spoznati svojo konkurenco, njihove prednosti in slabosti. Zato jih dobiček podjetja po eni strani opozarja na potrebo podrobnejše primerjalne analize (benchmarking) za izboljšanje svojega poslovanja, po drugi strani pa na dejstvo, da se bodo lahko pogoji poslovanja na trgu zaostri. Lahko se torej pokaže potreba po rekonstrukciji njihove poslovne vizije in strategije.

8. Vidik zaposlenih

Za zaposlene dobiček pomeni predvsem možnost povečanja ali vsaj ohranjanja materialnih koristi in socialne varnosti, česar pa seveda brez ustreznih pogajanj (sindikata) ni mogoče zagotoviti. Po drugi strani pa izguba nesporno pomeni poslabšanje socialne varnosti in veliko verjetnost zmanjševanja materialnih koristi.

9. Davčni vidik

Država prvenstveno želi čim večji prispevek podjetja k financiranju državnih in družbenih institucij in skupnih potreb, kar je na kratek rok seveda v čistem nasprotju z neposrednimi interesi do sedaj navedenih interesnih skupin. Zato je izkazani dobiček v pomembni meri odvisen od davčnega načrtovanja in oblikovanja davčne osnove v podjetju. To pa hkrati predstavlja tudi enega pomembnih razlogov, zakaj izkazani dobiček podjetja praviloma ni enak dobičku z objektivno ekonomskega vidika.

10. Družbeni vidik

Ožje okolje podjetja, širša družba in javnost želijo pozitiven vpliv podjetja na kakovost življenja in zaposlenosti v državi. Dobiček jim zato kaže prispevek podjetja k povečanju finančne moči gospodarstva in izboljšanju življenjske ravni prebivalstva.

Vidimo, da različne interesne skupine različno dojemajo dobiček podjetja, zato ga je možno na različne načine opisati. To pa je le formalna ugotovitev. Vsebinsko lahko zaključimo, da je dobiček praktično najpomembnejša kategorija za vse interesne skupine. To hkrati pomeni veliko odgovornost analitikov in oblikovalcev informacij, ki morajo po eni strani upoštevati želje uporabnikov v pogledu izčrpnosti informacije, po drugi strani pa strokovno in etično korektnost pri obdelavi in analiziranju podatkov ter uporabi ustreznih metod. Neposredna uporaba postavke dobička iz izkaza uspeha, brez ustrezne analize njegovega porekla, namreč ne zadovoljuje v celoti praktično nobene interesne skupine. Po drugi strani seveda obstaja nevarnost prevelikega razkrivanja poslovne skrivnosti. Zato morda ni bilo odveč zgornje razmišljanje o izrazni moči dobička kot informacije.

Objavljeno v: ITEO, Relacije, junij 2005